

**Budapest Főváros Önkormányzatának
Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata**

SZAKMAI PROGRAM

2003.

T A R T A L O M

I. SZAKMAI PROGRAMUNK ALAPELVEI	3
II. A SZAKSZOLGÁLAT SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSAINAK ALAPELVEI	5
III. A SZAKSZOLGÁLAT SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSAINAK CÉLJA	5
IV. A SZAKSZOLGÁLAT FELADATAI	6
V. FELADATAINK ÉS MEGVALÓSÍTÁSUK SZERVEZETI FORMÁI, SZAKMAI SZEMPONTJAI ÉS MÓDSZEREI	6
Otthont nyújtó ellátások és utógondozói ellátások biztosítása	6
Területi gyermekvédelmi szakszolgálati feladatok biztosítása	6
<u>A gyermekek elhelyezésével kapcsolatos feladatok</u>	6
Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság	6
Vizsgáló és Elhelyezési Szolgálat	7
<u>A gyermekek gyámságával kapcsolatos feladatok</u>	10
Gyámi Tanácsadó Szolgálat	10
Hivatásos Gyámi Szolgálat	11
Vagyonkezelő Iroda	12
<u>A gyermekek örökbefogadásával kapcsolatos feladatok</u>	12
Örökbefogadási Szolgálat	12
<u>Nyilvántartással kapcsolatos feladatok</u>	15
Nyilvántartási és Informatikai Szolgálat; Ügyfélszolgálat	15
<u>Módszertani szaktanácsadással kapcsolatos feladatok</u>	15
Módszertani és Elemző Szolgálat	15
VI. A SZAKSZOLGÁLAT EGYÉB TEVÉKENYSÉGEI	17
VII. A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS ELEMELI	18
VIII. KAPCSOLATOK, EGYÜTTMŰKÖDÉS	18

Készült 1997. évi XXXI. számú, a Gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény (továbbiakban Gyvt.), a 133/1997. (VII.29.) Korm. rendelet, a 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet, a 235/1997. (XII.17.) Korm. rendelet, a 259/2002. (XII.18.) Korm. rendelet, a 261/2002. (XII. 18.) Korm. rendelet, a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet, a 8/2000. (VIII.4.) SZCSM rendelet, a 9/2000. (VIII.4.) SZCSM rendelet, a 29/2003. (V.20.) ESZCSM rendelet, e törvények és rendeletek módosításainak figyelembevételével, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat (továbbiakban Szakszolgálat) számára meghatározott feladatok ellátására.

Ezen szakmai dokumentáció szerves egységet képez a Szakszolgálat Nevelőszülői és Kollégiumi Szolgálatának szakmai programjával, Gyermekotthonának szakmai programjával és Utcai Gondozó Szolgálatának szakmai programjával.

I. SZAKMAI PROGRAMUNK ALAPELVEI

A szakmai program alapelveit a Magyar Köztársaság Alkotmányában és a Gyvt.-ben meghatározott Gyermeki jogok jelentik.

1. A gyermeknek joga van:
 - a testi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, jólétét biztosító saját családi környezetben történő nevelkedéséhez.
2. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon
 - saját családjában történő nevelkedéséhez,
 - személyiségének kibontakoztatásához,
 - fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához,
 - társadalomba való beilleszkedéséhez,
 - önálló életvitelének megteremtéséhez.
3. A fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek joga van a fejlődését és személyisége kibontakoztatását segítő különleges ellátáshoz.
4. A gyermeknek joga van az emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással - fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal -, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez.
5. A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, a Gyvt.-ben meghatározott esetekben és módon választható el.
6. A gyermeknek joga van - örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában - a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez, mely során tiszteletben kell tartani lelkiismereti és

vallásszabadságát, továbbá figyelemmel kell lenni nemzetiségi, etnikai és kulturális hovatartozására.

7. A gyermeknek joga van származása, vérszerinti családja megismeréséhez és kapcsolattartáshoz.

8. A gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz és ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon jogairól, jogai érvényesítésének lehetőségeiről, továbbá ahhoz, hogy minden személyét érintő kérdésben közvetlenül vagy más módon meghallgassák, és véleményét korára, egészségügyi állapotára való tekintettel figyelembe vegyék.

9. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy alapvető jogai megsértése esetén bíróságnál és törvényben meghatározott más szervnél eljárást kezdeményezzen.

10. A fentiekén túl, az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek joga különösen, hogy életkorához, egészségügyi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan

- állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátásban, gondozásban, - nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozását figyelembe vevő - megfelelő nevelésben, oktatásban részesüljön,

- gondozási helyének megváltoztatását, testvéreivel való együttes elhelyezését kezdeményezze,

- felzárkóztató, tehetségfejlesztő programokon és érdeklődésének megfelelő szabadidős foglalkozásokon részt vegyen,

- vallási vagy lelkiismereti meggyőződését szabadon megválassza, kinyilvánítsa, és gyakorolja, valamint hit és vallásoktatásban vegyen részt,

- véleményt nyilvánítson a részére biztosított nevelésről, ellátásról, a személyét érintő kérdésekben meghallgassák, tájékoztassák,

- érdekei képviselőjére gyermekönkormányzat létrehozását kezdeményezze,

- támogatást kapjon gondozójától, törvényes képviselőjétől családi környezetbe való visszatéréséhez, családi környezetbe való visszatérését kezdeményezze,

- személyes kapcsolatait ápolhassa

- utógondozásban részesüljön.

11. A gyermek szülője jogainak tiszteletben tartása a Gyvt. 12. és 13. §-a alapján.

12. A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik.

II. A SZAKSZOLGÁLAT SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSAINAK ALAPELVEI

1. Az intézmény szakmai függetlensége
2. Az intézmény szakmai szolgáltató jellege
3. Az intézmény nyitottsága, átláthatósága
4. A szakmai szolgáltatások színvonalának biztosítása
5. A gyermek mindenképp felett álló érdekének figyelembe vétele
6. A diszkrimináció tilalma
7. Az integráció alapelve
8. A normalizáció alapelve
9. A — fenti alapelvből származtatható — szükséglet közeli ellátás elve
10. A decentralizáció alapelve
11. Az együttműködés alapelve (minden gyermekvédelmi szolgáltatóval és szolgáltatással, a kliensekkel és azok hozzátartozóival)

III. A SZAKSZOLGÁLAT SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSAINAK CÉLJA

1. A szakellátásba utalt gyermekek számára szükségleteiknek megfelelő családpótló ellátás, biztonságuk, korukhoz és szükségleteikhez igazodó gondozás, nevelés, egészséges személyiségfejlődés, egészséges környezet, mindenféle ártalommal és bántalmazással szembeni védelem biztosítása;
2. A gyermekek támogatása abban, hogy minél rövidebb idő alatt visszatérhessenek saját (vérszerinti) családjukba;
3. Amennyiben erre nincs lehetőség, úgy a gyermekek tartós, családi elhelyezésben részesítése (örökbefogadás, nevelőszülői család, gyermekotthon);
4. A gyermek testvéreivel együtt történő önálló életre nevelése, állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátása;
5. A gyermek és szülei kapcsolatának elősegítése, erősítése;
6. A gyermekek beutalásának ideje alatt jogaik, érdekeik képviselője és védelme;
7. Nagykorúság elérése után az önálló életvitel kialakításának támogatása.

IV. A SZAKSZOLGÁLAT FELADATAI

Szakszolgálatunk gyermekvédelmi szakellátás keretében a következő gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységeket végzi:

1. otthont nyújtó ellátások biztosítása
2. utógondozói ellátások biztosítása
3. területi gyermekvédelmi szakszolgáltatási feladatok biztosítása
 - a gyermekek elhelyezésével kapcsolatos feladatok
 - a gyermekek gyámságával kapcsolatos feladatok
 - a gyermekek örökbefogadásával kapcsolatos feladatok
 - nyilvántartással kapcsolatos feladatok
 - módszertani szaktanácsadással kapcsolatos feladatok

V. FELADATAINK ÉS MEGVALÓSÍTÁSUK SZERVEZETI FORMÁI, SZAKMAI SZEMPONTJAI ÉS MÓDSZEREI

Otthont nyújtó ellátások és utógondozói ellátások biztosítása

1. Nevelőszülői és Kollégiumi Szolgálat szervezeti keretei között nevelőszülői hálózat szervezése, fenntartása és működtetése
2. Befogadó feladatokat ellátó Gyermekotthon fenntartása és működtetése
3. Utcai Gondozó Szolgálat szervezeti keretei között Utógondozó Otthon működtetése

Szakszolgálatunk otthont nyújtó és utógondozói ellátási tevékenységét az előbb felsorolt szervezeti egységek külön szakmai programjai alapján végzi. Ezek a szakmai programok meghatározzák a szakmai tevékenység alapelveit, célját, szakmai szempontjait és módszereit.

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatási feladatok biztosítása

A gyermekek elhelyezésével kapcsolatos feladatok

1. Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság

Feladatai:

- Az átmeneti vagy tartós nevelésbe vételi eljárás során, valamint az ideiglenes elhelyezést követően, a gyermek gondozási helyének meghatározása érdekében elvégzi a gyermek személyiségvizsgálatát, elkészíti a gyermekekre vonatkozó összegző szakvéleményt, amely javaslatot tartalmaz az elhelyezési formára is.

- Speciális gyermekotthonba való helyezéskor minden esetben, más gondozási hely megváltozásakor felkérésre szakvéleményt készít.
- Nevelési felügyelet elrendelésekor, megszüntetésekor felkérésre szakvéleményt készít.
- Egyéb eljárások során (felülvizsgálat, egyéni elhelyezési terv módosítása stb.) felkérésre szakvéleményt készít.
- Éves Beszámolót készít a Fővárosi Gyámhivatal részére.

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai, módszerei:

Az összegző szakvélemény kialakításának folyamata

A Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság szociális munkás, orvos, klinikai szakpszichológus, pedagógus és esetenként gyógypedagógus munkatársai begyűjtik a gyermekre vonatkozó előzetes információkat (a gyermekjólét szolgálattól I-es, II-es és III-as sz. „Macis” adatlapok) és vizsgálatot végeznek a gyermek egészségügyi állapotáról, személyiségállapotáról, kapcsolatrendszeréről, szükségleteiről. Szakvéleményüket rögzítik, majd a felkérést követő 14 napon belül Szakértői Bizottsági ülést tartanak. Az ülésen a vizsgálatokon tapasztaltakat megbeszélik és kialakítják összegző szakvéleményüket, egyben javaslatot tesznek a gyermek számára legmegfelelőbb gondozási formára (beutalás megszüntetése, átmeneti vagy tartós nevelés), elhelyezésre (alternatívák: vissza a vérszerinti családba, ill. elhelyezés harmadik személynél, örökbefogadás, nevelőszülői család, lakásotthon, gyermekotthon, egyéb intézmény).

2. Vizsgáló és Elhelyezési Szolgálat

Feladatai:

- Személyiségvizsgálatok, egészségi állapot vizsgálatok, pedagógiai, gyógypedagógiai, logopédiai vizsgálatok szervezése, koordinálása
- Elhelyezési javaslat a gondozási hely meghatározásához
- Egyéni elhelyezési terv készítése
- Elhelyezési javaslat a gondozási hely megváltoztatásához
- Az elhelyezési javaslat kialakítása érdekében elhelyezési tanácskozás összehívása, a tanácskozás szervezése, lebonyolítása
- Minden gyermek elhelyezésének évenkénti felülvizsgálata a gyámhivatal felkérése alapján
- Az elhelyezési javaslat és az elhelyezési terv megküldése a gyámhivatal részére

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai, módszerei:

Az elhelyezési javaslat kialakításának munkafázisai

I. A szakvélemények és a beszerzett információk alapján az elhelyezési javaslat elkészítése a gyermek számára leginkább megfelelő leendő gondozási hely kiválasztásának érdekében.

A gondozási hely kiválasztása az alábbi irányelvek együttes figyelembevételével történik:

- a beutalt gyermek életkora,
 - személyiségállapota, speciális szükségletei
 - nemzetiségi, vallási, kulturális hovatartozása,
 - a vérszerinti szülővel való rendszeres kapcsolattartás érdekében a lakóhelyhez közeli elhelyezés
 - testvérek beutalása esetén együttes elhelyezésük
-
- az elhelyezés legyen tekintettel a gyermek társas kapcsolataira, baráti körére
 - az elhelyezés legyen tekintettel az állandóságra, az érzelmi biztonságra és kötődésre

II. Elhelyezési tanácskozás

Az elhelyezési javaslat kialakítása érdekében a Vizsgáló és Elhelyezési Szolgálat elhelyezési tanácskozást hív össze.

A tanácskozásra meg kell hívni:

- a gyermeket,
- a gyermek szülőjét,
- a javasolni kívánt gondozási helyek képviselőjét,
- a vérszerinti család családgondozóját (gyermekjóléti szolgálat munkatársa),
- az illetékes gyámhivatalt
- a Szakszolgálat illetékes munkatársait
- a Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság munkatársát, a szakvélemény készítőjét

A tanácskozás levezetésére szakmai szempontból külső szakember, facilitátor alkalmazását preferáljuk. Szakszolgálatunk az elmúlt években jelentős erőfeszítéseket tett a tanácskozások szakszerű levezetésének biztosítása érdekében. A Szakszolgálat megbízásából dolgozó facilitátorok szakmai műhelymunkája révén komoly szakmai tapasztalatok gyűltek össze, feldolgozásuk folyamatos.

Az elhelyezési tanácskozás során a Szakszolgálat és a résztvevők feladata, hogy

- biztosítsák az összes érintett és meghívott megjelenését,

- a gyermekkel és a családdal kapcsolatban álló összes szakember tegye közzé a rendelkezésre álló, fontos információkat és saját javaslatait,
- minden résztvevő számára egyértelmű feladat-meghatározások fogalmazódjanak meg,
- konkrét döntések szülessenek, melyek megvalósulása nyomon követhető és ellenőrizhető,
- a gyermekkel és a családdal foglalkozó szakemberek személyes kapcsolatba lépjenek egymással, s ezáltal teremtsék meg a közös munka feltételeit.

Az elhelyezési javaslatot írásba foglalják a IV. számú „Macis” adatlapon, továbbá kitöltik az V. sz. adatlapot, amely a gyermek egyéni elhelyezési terve.

Az elhelyezési javaslat tartalmazza a Szakszolgálat javaslatát

- az elhelyezéssel kapcsolatban,
- a gyám személyével kapcsolatban,
- továbbá arról, milyen hatósági intézkedésre van még szükség.

Az egyéni elhelyezési terv az egyéni gondozási-nevelési terv (VI. sz. adatlap) alapja.

- Úgy kell készíteni, hogy alkalmas legyen a gondozott gyermek saját családjába történő visszatérésének, az örökbefogadásnak, vagy más családpótló környezetbe kerülésének elősegítésére.
- Meg kell jelölni azt a személyt, akinek a gondozásába kerül a gyermek az átmeneti nevelésbe vételt követően.
- Meg kell határozni azt a határidőt, ameddig az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetéséhez szükséges feltételeket biztosítani kell.
- Meg kell határozni a gyermek és a vérszerinti szülő kapcsolattartására vonatkozó elvárásokat, a kapcsolattartást segítő szolgáltatásokat.
- Meg kell határozni azokat a feltételeket, amelyeket a szülőnek biztosítani kell az átmeneti nevelés megszüntetéséhez, amelyeket a gyermeknek teljesítenie kell az átmeneti nevelés megszüntetéséhez.
- Rögzíteni kell a gyermek, ill. a szülő részére biztosítandó támogatásokat, ezek megnevezését és azt, hogy ki gondoskodik azok megszervezéséről.

III. Az elhelyezési tanácskozáson készült írásos anyagot (IV-V. adatlapok, szakvélemények) a Vizsgáló és Elhelyezési Szolgálat megküldi az illetékes gyámhivatalnak, aki döntését határozatban közli az érintettekkel.

A gyermek a számára javasolt gondozási helyre csak a határozat elkészülte, illetve korának és személyiségének megfelelő összeszoktatás után kerül.

A gyermekek gyámságával kapcsolatos feladatok

1. Gyámi Tanácsadó Szolgálat

Feladatai:

- A gyámságot is vállaló nevelőszülők, gyermekotthoni gyámok, hivatásos gyámok munkájának segítése, tanácsadás
- Gondozási – nevelési terv végrehajtásának ellenőrzése
- A gyerekek havonkénti felkeresése gondozási helyükön
- Tájékoztatás a gyámhivatalnak a jogszabályban előírt időközönként a gondozással, neveléssel kapcsolatos feladatok ellátásáról, a gyermek vérszerinti hozzátartozóival való kapcsolatának alakulásáról
- Javaslattétel a gyámhivatalnak:
 - a gyermek gondozási helyének megváltoztatására, új gyám kirendelésére, ha a gyermek érdeke ezt kívánja
 - a gyermek nevelésbevitelének megszüntetésére vagy fenntartására
 - a gyám felmentésére, jogkörének korlátozására, elmozdítására
 - örökbeadhatóvá nyilvánításra, örökbeadásra

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai, módszerei:

A Gyámi Tanácsadó Szolgálat egyfelől a gyámhivataloknak nyújt szolgáltatást, s ennek érdekében látogatja a gyermekeket és a gyámokat egyaránt, másfelől azonban a gyámoknak is szolgáltat, amennyiben tanácsadással, együttgondolkodással arra törekszik, hogy a gyermekek jogai ne sérülhessenek. Ilyen értelemben a gyámi tanácsadás preventív tevékenységként is értelmezhető. Fontos, hogy a gyámi tanácsadás szolgáltatás, s mint ilyen, nincs szankcionálási joga, de a szolgálat munkatársa tehet javaslatot arra a gyámhivatal számára, hogy súlyos mulasztás esetén szankcionáljon. A szolgálat alapelve, hogy a gyámi tanácsadás alapvetően nem a gyámokért, hanem a gyermekekért van. Azért segítjük a gyámok munkáját, hogy a gyermekeket ne érje jogsérelem. A feladat tehát a gyermekvédelemben beépített kontrollként működik.

A gyámi tanácsadónak arra kell törekednie, hogy a gyámokkal és a gyámhivatalokkal való kapcsolatában olyan értékek közvetítőjévé váljon, amely a szakellátásba utalt gyermekek problémáját nem szűkíti le oktatási kérdéssé, hanem pszichés, szociális és jogi helyzetük megértéséből indul ki.

Nagyon fontos, hogy a szolgálat szakmailag egységes csoport legyen, az azonos értékrend mentén dolgozó egység ugyanis erőt sugároz, ami megkönnyíti az egyes gyámi tanácsadók munkáját akkor, amikor a területen egyedül dolgoznak. Az erős kohéziójú támogató csoport elősegíti a nehéz, konfrontatív helyzetek felvállalását, amire a gyermekek érdekében időnként szükség van.

A tanácsadás és az ellenőrzés egyensúlyának megőrzése a gyámokkal való kapcsolatban kulcsjelentőségű. A látogatások során először mindig a gyámmal célszerű beszélgetni, s csak ezután a gyermekkel. A gyermekkel a gyámi tanácsadó négy szemközt beszélget, mert így biztosítható a gyermek számára olyan légkör, hogy megnyíljon, és félelem nélkül beszélhessen esetleges sérelmeiről. A vele való beszélgetésnél a gyámi tanácsadó ugyanarra kíváncsi, mint amire a gyámmal való beszélgetéskor, de a gyermek számára indirekt és életkorának, személyiségállapotának megfelelő kérdéseket kell megfogalmazni. A gyámnak minden esetben visszajelzést kell kapnia, a gyerekekkel történt beszélgetés tapasztalatairól, tájékoztatás, és ha szükséges, a tennivalóra való felhívás formájában. Mindebből következik, hogy a gyámi tanácsadó gyámhivataloknak küldött tájékoztatásaiban csak olyan információ szerepelhet, amiről a gyám is tud, amit vele is megbeszéltek, illetve amiről őt is tájékoztatták.

2. Hivatásos Gyámi Szolgálat

Feladatai:

Gyámi feladatok ellátása a gyermekvédelmi szakellátásban elhelyezett átmeneti és tartós nevelésbe vett gyerekek vonatkozásában:

- törvényes képviselő
- vagyonkezelő eseti gondnoki feladatok ellátása
- eseti gondnoki feladatok ellátása
- gondnokság alá helyezés kezdeményezése
- utógondozói ellátás kezdeményezése

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai, módszerei:

A szolgálat munkatársai jogi vagy államigazgatási végzettséggel és nagy gyermekvédelmi tapasztalattal rendelkeznek. Munkájukat mindenképpen a törvényesség és a szakszerűség kívánalma jellemzi, szakmai módszereik a jogszabályok által pontosan körülírtak. A szolgálat a gyámhivatalok szerint szerveződik.

A hivatásos gyámok, vagyonkezelő gondnok, eseti gondnok feladatellátását a Szakszolgálat segíti, működési feltételeit biztosítja, de a kirendelő gyámhivatalok ellenőrzése alatt állnak.

3. Vagyonkezelő Iroda

Feladatai:

- A Hivatásos Gyámi Szolgálat kiszolgálása
- Vagyonképviselettel kapcsolatos ügyintézés
- Segíti a gyermekotthoni gyámokat vagyonkezelési feladataik ellátásában

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjait, módszereit a vonatkozó jogszabályok rögzítik pontosan.

A gyermekek örökbefogadásával kapcsolatos feladatok

1. Örökbefogadási Szolgálat

Feladatai:

- Az örökbefogadni szándékozók tájékoztatása az örökbefogadás feltételeiről
- Az örökbefogadó szülők jelentkezők pszichológiai szakvéleményének elkészítése
- Az egészségügyi vélemények beszerzése
- Helyzetértékelés készítése a jelentkező családoknál
- Az örökbefogadók alkalmasságával kapcsolatban a fentiek alapján elkészített vélemény, javaslat megküldése a gyámhivatal részére
- A gyámhivatal határozata alapján az örökbefogadni szándékozók nyilvántartásba vétele, felterjesztésük az országos nyilvántartásba
- Kapcsolattartás az örökbefogadni szándékozó szülőkkel
- Elhelyezési tanácskozás keretében az örökbeadható gyermekek számára a legmegfelelőbb örökbefogadó kiválasztása a soron lévő és alkalmassági határozattal bíró jelentkezők közül
- A kötelező gondozási idő alatt a kihelyezett gyermek látogatása, a családi kötelék kialakulásának segítése. A kötelező gondozási idő leteltével összegző javaslat készítése
- Negyedévente adatszolgáltatás a Fővárosi Gyámhivatal és a Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet számára
- Együttműködés:
 - a gyámokkal
 - a gondozó intézményekkel
 - a gyámhatóságokkal
 - a gyámhivatalokkal
 - a gyermekjóléti szolgálatokkal
- Szakmai tanácsadás végzése, az örökbefogadók felkészítése
- Szakmai együttműködés az örökbefogadást közvetítő civil szervezetekkel
- Szakmai együttműködés szülészeti klinikákkal, anyavédelmi központokkal, kórházi szülészetekkel

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai, módszerei:

Az örökbefogadás előkészítésének folyamata, szempontjai

Az örökbefogadás előtti eljárás lefolytatásának célja annak megállapítása, hogy az örökbe fogadni szándékozó személyisége és körülményei alapján alkalmas-e gyermek örökbefogadására, avagy sem.

A szakszolgálat örökbefogadási tanácsadója az örökbefogadási szándékkal jelentkező személyt a kérelmének előterjesztésével egyidejűleg, de legkésőbb 15 napon belül tájékoztatja az örökbefogadás feltételeiről és arról, hogy alkalmasságának megállapítása érdekében az általa meghatározott helyen és időpontban vizsgálaton kell megjelennie, valamint arról, hogy családi és lakáskörülményeiről a helyszínen győződik meg.

A családi és lakáskörülmények feltárását az örökbefogadási tanácsadó, a személyiségvizsgálatot a feladattal megbízott pszichológus végzi. Az örökbe fogadni szándékozó személy lakóhelyének felkeresése során a helyszínen arról tájékozódik, hogy a lakókörnyezet, illetve a családi és lakáskörülmények alkalmasak-e gyermek örökbefogadására. Lehetőség szerint az együtt élő családtagok véleményét ki kell kérni.

Az örökbefogadási tanácsadó az örökbe fogadni szándékozó személy beleegyezésével felkéri annak háziorvosát - szükség esetén szakorvosát - annak megállapítására, hogy az örökbe fogadni szándékozó személy egészségi állapotát tekintve alkalmas-e gyermek felnevelésére.

A szakszolgálat a háziorvos szakvéleménye, a lélektani alkalmassági vizsgálat, valamint a helyszíni tájékozódás alapján kialakítja álláspontját az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságát illetően, amelyről írásban - szükség esetén személyes konzultáció során, a kérelem beadásától számított 60 napon belül - tájékoztatja az örökbe fogadni szándékozót.

Az örökbefogadási tanácsadó a lefolytatott vizsgálat eredményét és javaslatát, valamint az ügyfél nyilatkozatait - az ügyfél kérelmére - írásban megküldi az örökbe fogadni szándékozó lakóhelye szerint illetékes gyámhivatalnak, és erről az örökbe fogadni szándékozó személyt egyidejűleg értesíti.

Az örökbefogadni szándékozót az alkalmasságát megállapító gyámhivatali határozat alapján - az örökbe fogadási szándék bejelentésének napjával – a Szakszolgálat nyilvántartásba veszi.

Az örökbefogadási tanácsadó a várakozási idő alatt félévente felkeresi az örökbe fogadni szándékozót, tájékozódik körülményeinek és örökbe fogadási szándékának esetleges változásairól, ill. tájékoztatja őt kérelme teljesülésének esélyeiről, a felkészítés menetéről, időpontjáról.

A felkészítő képzés anyagát Szakszolgálatunk munkatársa dolgozta ki, kifejezetten örökbefogadni szándékozók számára. A képzés akkreditált, a képzők a Szakszolgálat illetve a fővárosi szakellátás más intézményeinek jól felkészült, az örökbefogadás szakterületén nagy szakmai tapasztalattal rendelkező munkatársai.

Ha a nyilvántartásba vétel oka már nem áll fenn (a kérelmezők szándékuktól elálltak, az alkalmassági határozat érvényessége lejárt, örökbe fogadási ügyük jogerősen lezárult), a kérelmet törölni kell a nyilvántartásából.

Az örökbefogadás engedélyezésének folyamata, szempontjai

A szakszolgálat feladata a nyilvántartásában szereplő örökbe adható gyermekek számára, a nyilvántartásában szereplő örökbe fogadni szándékozók közül - a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével - a legmegfelelőbb örökbefogadó szülő kiválasztása.

Ha a nyilvántartásokban van olyan gyermek, illetve örökbefogadásra váró, akik között az adatok alapján várhatóan megfelelő szülő-gyermek kapcsolat alakulhat ki, a szakszolgálat a gyermek gondozójának, valamint törvényes képviselőjének a bevonásával elhelyezési tanácskozás keretében dönt a személyes kapcsolat felvételének a lehetőségéről, és erről értesíti az örökbe fogadni szándékozó személyt.

Amennyiben az örökbe fogadni szándékozó személy a szakszolgálat által a kiválasztott gyermekről nyújtott részletes tájékoztatás alapján találkozni kíván a gyermekkel, az örökbefogadási tanácsadó megszervezi a kérelmezőnek a gyermekkel való személyes találkozását.

A kérelmező további tájékoztatást kérhet a gyermekről az őt gondozó személytől, majd megtekintheti a gyermeket, de a gyermek nem tudhat arról, hogy a kérelmező őt örökbe fogadási céllal látogatja meg.

Amennyiben a kérelmező a megismerkedés alapján további kapcsolatot szeretne kialakítani a gyermekkel, a szakszolgálat, a gondozó intézmény (személy) és a törvényes képviselő által megállapított gyakorisággal, a közösen megbeszélt időpontokban felkeresheti a gyermeket.

A személyes kapcsolatfelvételtől számított 30 napon belül a szakszolgálat - a gyermek gondozója, illetve törvényes képviselője bevonásával - kialakítja álláspontját arra vonatkozóan, hogy javasolja-e a gyámhivatal felé a gyermeknek a kérelmező gondozásába történő kihelyezését, és erről a kérelmezőt tájékoztatja.

A szakszolgálat a gyámhivatal felkérésére figyelemmel kíséri a kihelyezett gyermek gondozását, a szülő-gyermek kapcsolat alakulását, a gyermek családba történő beilleszkedését, és a gyámhivatal által kitűzött határidőre megküldi az örökbefogadásra vonatkozó javaslatát.

Nyilvántartással kapcsolatos feladatok

1. Nyilvántartási és Informatikai Szolgálat; Ügyfélszolgálat

Feladatai:

- A gyermekek felvételével, elhelyezésével, elbocsátásával kapcsolatos ügyintézési, adminisztrációs, iratanyag-kezelési feladatok ellátása
- Gondozási napok nyilvántartása
- Gyermekevédelmi nyilvántartások vezetése a vonatkozó jogszabályok szerint
- Irattár működtetése
- Szervezi a 24 órás Ügyfélszolgálatot

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai és módszerei:

A szolgálat feladatai ellátásához rendszeres, szoros kapcsolatot tart a gondozó intézmények teljes körével, a Szakszolgálat minden szolgálatával és a fenntartóval. Tevékenysége során fontos szakmai szabály az információk áramlásának biztosítása az adatvédelmi előírások szigorú betartása mellett. A szolgálat munkatársainak magatartását az ügyfélcentrikusság határozza meg, amely magába foglalja az ügyfelek előzékeny kiszolgálását, valamint szakszerű és pontos információkkal való ellátását.

Módszertani szaktanácsadással kapcsolatos feladatok

1. Módszertani és Elemző Szolgálat

Feladatai:

- Szakmai, módszertani szaktanácsadás
- Kutatások, vizsgálatok, elemzések végzése
- Szakmai kiadványok, publikációk készítése
- Pályázatfigyelés, pályázatok készítése, segítség más szolgálatok számára a pályázatok elkészítésében
- Képzések, továbbképzések szervezése
- Szakkönyvtár üzemeltetése
- Gyermekevédelmi fórumok, konzultációk, konferenciák szervezése
- Sajtófigyelés

A szolgálat tevékenységének szakmai szempontjai és módszerei:

Szakszolgálatunk története során folyamatosan teljesített módszertani szaktanácsadással és tudományos kutató-elemző munkával kapcsolatos feladatokat. A módszertani feladatok teljesítésének külön szervezeti egység keretében történő biztosítása lehetővé teszi, hogy a szakmai és módszertani tanácsadással, tudományos kutatómunkával kapcsolatos szakszolgálati feladatok ellátását, valamint azok koordinálását Szakszolgálatunk végezze országosan a legmagasabb színvonalon. Ezáltal biztosítottak a feltételek ahhoz, hogy Szakszolgálatunk váljon a módszertani feladatokat ellátó Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatná. A Módszertani és Elemző Szolgálat külön szakmai programja rögzíti azokat a szakmai szempontokat, módszereket, amelyek alapján majdan módszertani intézményként működhet Szakszolgálatunk.

A főbb szempontok:

- A szolgálat célkitűzései: a Szakszolgálat módszertani szaktanácsadással és kutatással kapcsolatos tevékenysége hatékonyságának növelése, valamint az intézmény szakmaiságának, munkavégzésének, azok jó minőségének fejlesztése és biztosítása. Másfelől a szolgálat célja a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban résztvevő intézmények számára módszertani és szakmai támogatást nyújtani, csakúgy, mint a szakellátási hálózatot fenntartó fővárosi önkormányzati szakirányítást segíteni munkájában. Mindez azt jelenti, hogy a szolgálat módszertani és elemző munkája a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásra irányul, és azzal elsősorban a Szakszolgálat feladatait szem előtt tartva foglalkozik. Munkája eredményeit mindenekelőtt és elsősorban az intézményen belül hasznosítja. Ugyanakkor fontos törekvésünk, hogy a szolgálat munkáját a gyermekvédelemben dolgozó bármely szakterület, hivatal vagy intézmény és az ott dolgozó szakemberek legszélesebb köre is felhasználja.
- a szolgálat hangsúlyozottan tanácsadói szerepet vállal, szakértői tanácsadás formájában illetve keretei között
- minden kutatás, elemzés és vizsgálat megkezdése előtt a szolgálat kutatási tervet készít, ami tartalmazza a problémafelvetést, a felmerülő kérdéseket, hipotéziseket, az alkalmazni kívánt módszereket, eszközöket valamint a kutatás ütemtervét és költségigényét. A kutatómunka mindig beszámoló elkészítésével zárul, amit lehetőség szerint publikálni szükséges.
- A szolgálat adott feladatok végrehajtása érdekében, „projekt jelleggel” kapcsolódhat az intézmény bármely más szolgálatával, illetve a fővárosi gyermekvédelem bármely más szervezetével. A feladatvégzés team megközelítésben zajlik.

VI. A SZAKSZOLGÁLAT EGYÉB TEVÉKENYSÉGEI

Szakszolgálatunk az alábbi tevékenységeket fenntartói döntés alapján végzi, reagálva a speciálisan helyi, Budapesti igényekre.

1. Utcai Gondozó Szolgálat szervezeti keretei között utcai szociális munka végzése és Családok Átmeneti Otthona működtetése

Feladatai:

- A szolgálat utcai szociális munkát végez veszélyeztetett gyermekek és fiatal felnőttek körében.
- A fenntartó által jelzett igények szerint, társszolgálatokkal, civil szervezetekkel együttműködve szervezi a hajléktalanok téli krízis ellátását.
- Alapellátás keretében Családok Átmeneti Otthonát működteti, azzal a céllal, hogy megelőzze a krízis miatt utcára került családok szétválasztását, a gyerekek szakellátásba kerülését.

Tevékenységének szakmai szempontjait, módszereit a szolgálat szakmai programja tartalmazza.

2. Kék Vonal Telefonszolgálat

Feladatai:

- Ügyeleti rendszerben telefonos lelki segélyszolgálatot nyújt elsősorban gyermekek és fiatalok számára
- Felvilágosítást nyújt
- Terápiás jelleggel kezeli a hívó krízis állapotát

Tevékenységének szakmai szempontjaiból, módszereiből:

- A szolgálat munkatársai speciális felkészítő képzés elvégzése után önkéntesként nyújtanak segítséget, folyamatos egyéni és csoportos szupervízió mellett folytatják tevékenységüket
- A szolgálatnak jelzési kötelezettsége van, ha a hívó életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető körülményt kell elhárítani és ismeri a hívó elérhetőségét
- A szolgálat széleskörű szakmai kapcsolatokat ápol más telefonos lelki segélyszolgálatokkal, a munkatársak rendszeresen részt vesznek módszertani konferenciákon, tapasztalatcseréken

3. Örökbefogadási Szolgálat szervezeti keretei között kórházi szociális munka

Feladatok, módszerek:

Ez a tevékenység a Szakszolgálat és a Schöpf-Merei Ágost Kórház és Anyavédelmi Központ együttműködésében valósul meg. A Szakszolgálat munkatársa a kórházban segíti a krízishelyzetbe jutott várandósokat. A cél a várandósok, anyák számára szociális segítségnyújtás annak érdekében, hogy gyermeküket vállalni tudják és nevelésükre képesek legyenek. A szociális munkás felkutatja a lehetőségeket és segíti az anyákat azok igénybevételében. Mindez a kórházi gyermekorvossal, a Szakszolgálat pszichológusával együttműködve történik. Ha az erőfeszítések sikertelenek és az anya lemond gyermekéről, a szociális munkás feladata a Szakszolgálat Örökbefogadási Szolgálatának keretei között a gyermek mielőbbi örökbeadását megszervezni.

VII. A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS ELEMEI

A minőségbiztosítás elemeinek megléte a szakmai munka megfelelő színvonalának állandó meglétét, a szakszolgálat munkatársainak idő előtti szakmai kifáradásának megelőzését segíti elő. Ezek hiányában nem várható el a jó színvonalú feladatellátás.

A következő szolgáltatások tartoznak ezek közé:

- Szupervízió
- Esetmegbeszélés
- Képzés, továbbképzés
- Tréningek
- Szervezetfejlesztés

VIII. KAPCSOLATOK, EGYÜTTMŰKÖDÉS

A Szakszolgálatnak ismernie szükséges az illetékességi területükön működő, valamint a regionális és országos szinten működő intézményeket, amelyek munkájukat segíteni tudják, vagy a szakellátás rendszeréből hiányzó ellátást tudnak nyújtani. Mind az állami, önkormányzati fenntartású szervezetek és intézmények, mind a civil szféra, az egyházak által fenntartott szervezetekkel és intézményekkel állandó, hivatalos kapcsolatot szükséges fenntartani a hatékony gyermekvédelmi szakellátás megvalósítása érdekében.

A következő szervezetekkel szükséges az állandó kapcsolat:

- Szociális és Családügyi Minisztérium
- Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet
- fővárosi önkormányzat,
- kerületi önkormányzatok

- fővárosi közigazgatási hivatal gyámhivatala
- alapellátási intézmények
- gyámhatóságok,
- gyámhivatalok
- egészségügyi intézmények
- oktatási intézmények
- rendőrség
- ügyészség
- bíróság
- szociális intézmények
- egyházak
- alapítványok
- non-profit vállalkozások
- vállalkozások

Szakszolgálatunk a fővárosi gyermekvédelem komplex, koordináló intézményeként működik, jelentős erőfeszítéseket tesz az egységes szakmai szemlélet kialakítása érdekében. Rendszeres – negyedévenkénti – találkozókat szervez, ahol a gyermekvédelmi alapellátás, szakellátás képviselői valamint a gyermekvédelmi hatósági területen dolgozók megvitathatják az aktuálisokat, meghatározhatják együttműködési szempontjaikat. A Szakszolgálat különös hangsúlyt fektet a gyermekvédelmi civil szervezetekkel való kapcsolattartásra, egy –egy szakterület közös szakmai normáinak kidolgozására.